

Liikenne- ja viestintäministeriö

Lausunto hallituksen esityksestä uuden tieliikennelain muuttamisesta (kotihoidon pysäköintisäännöt)

Liikenne- ja viestintäministeriössä on valmisteltu uuteen tieliikennelakiin (voimaan 1.6.2020) sisällytettävät kotihoidon pysäköintiä koskevat erityiset säännökset. Lähtökohtana on eduskunnan lausuma asiasta (EV 65/2018 vp – HE 180/2017 vp): *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto valmistelee yhteistyössä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa yhtenäisen ratkaisun kotihoidon ja vastaavien kotiin tarjottavien palvelujen työntekijöiden pysäköinnin helpottamiseksi ja valmistelee viipymättä asiassa tarvittavat säännösmuutokset.*

Lakiluonnoksen mukaan kotihoidon työntekijä saisi kunnan myöntämällä pysäköintitunnuksella pysäköidä liikennemerkillä osoitetusta rajoituksesta huolimatta maksulliselle pysäköintipaikalla maksua suorittamatta ja alueella, jossa pysäköinti on kielletty liikennemerkillä. Tunnuksella olisi myös mahdollista pysäköidä rajoitusta pidemmäksi ajaksi alueelle, jossa pysäköinnin enimmäisaikaa on rajoitettu. Pysäköintitunnus mahdollistaisi pysäköinnin pihakadulla muuallakin kuin merkityllä pysäköintipaikalla ja huoltoajo sallittu -lisäkilven vaikutusalueella olisi mahdollista ajaa ja pysäköidä pysäköintitunnuksella varustettua ajoneuvoa. Pysäköintitunnus myönnettäisiin kotihoidon työntekijälle tai kotihoidon palveluja tarjoavalle yritykselle, yhdistykselle tai julkisyhteisölle kotipalvelun ja kotisairaanhoidon toteuttamista varten.

Kuntaliitto toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Kotihoidonpysäköintiä koskevat säännökset ovat tervetullut avaus. Säännökset voisivat parhaimmillaan tarjota kunnille hyviä työkaluja, siellä missä kotihoidon pysäköinnin mahdollisuuksia on tarvetta helpottaa. Tätä varten säännöksiin tulisi kuitenkin lisätä joustoa.

Kuntaliitto pitää erittäin tärkeänä, että lakiesitystä selkiytetään sen osalta, minkä edunsaaja-joukon pysäköinnin ratkaisuksi lupajärjestelmä on tarkoitettu: kotihoidon työntekijöiden vai kotihoidon työtehtäviä suorittavien. Jälkimmäinen ryhmä laajentaa edunsaajien joukkoa merkittävästi.

Esitetty lupajärjestelmä on nyt erilaisten kaupunkien ja kuntien näkökulmasta varsin kategorinen, eikä huomioi eroja paikallisissa tarpeissa. Jouston lisääminen säännöksiin auttaisi myös ehkäisemään niitä haittoja, joita järjestelmän käyttöönotosta voi aiheutua ja joita on myös tunnistettu lakimuutoksen vaikutusten arvioinnissa.

Kunta vastaa tienpitäjänä katualueestaan. Päätösvalta katualueiden pysäköintijärjestelyistä ja pysäköintipolitiikasta on kunnalla.

Sen sijaan kunnalla ei ole päätösvaltaa pysäköintiin yksityisillä tonteilla, joissa iso osa pysäköintipaikoista sijaitsee. Taloyhtiöitä tulisikin kannustaa tarjoamaan vieraspysäköintiä ja lyhytaikaista pysäköintiä tonteillaan. Tällöin myös kotihoito voisi pysäköidä lähellä asiakasta.

Pysäköinninvalvonnan ja kotihoidonpysäköinnin erityisjärjestelyjen tarve

Kuntien välillä on Suomessa suuria eroja maankäytössä ja tarpeessa tehostaa pysäköintiä ja ohjata sitä pysäköintipolitiikalla.

Manner-Suomessa on 295 kuntaa, joista 40:llä on Aluehallintoviraston lupa huolehtia poliisin ohella pysäköinninvalvonnasta. Tällöin kunta voi myös hoitaa pysäköintivalvontaa toisen kunnan alueella sopimusperusteisesti. Kunnallisen pysäköinninvalvonnan merkitys ja tarve korostuvat tiiviissä yhdyskuntarakenteessa, sillä poliisin resurssit pysäköinninvalvontaan ovat rajalliset. Pysäköinninvalvonnalla pyritään varmistamaan pysäköintipaikkojen saatavuus asiakkaille ja yrityksille valvomalla pysäköinnin kieltoja ja rajoituksia kuten aikarajoituksia. Myös väärin-pysäköityjen autojen valvonta on tärkeää, sillä ne aiheuttavat haittaa liikenneturvallisuudelle, liikenteen sujuvuudelle ja katujen kunnossapidolle.

Pysäköinninvalvontaa hoitavien kuntien lukumäärä (40) antaa viitteitä niiden potentiaalisten kuntien joukosta, jossa kotihoidonpysäköinnillä voi olla haasteita, esimerkiksi keskusta-alueilla tai osassa kerrostaloalueita. Välttämättä näin ei kunnassa kuitenkaan ole.

Kuntaliiton käsityksen mukaan osassa kaupungeista kotihoidonpysäköinnissä on ongelmia ja kaupunki on kiinnostunut uudesta lupajärjestelmästä. Osassa kaupungeista merkittäviä ongelmia ei ole tai kaupunki on jo itse löytänyt pysäköinnin toimivuuteen riittävät ratkaisut. Kotihoidonpysäköinnin erityisjärjestelyjen tarve on epätodennäköinen harvaanasuilla alueilla ja kunnissa.

Lakiluonnoksen mukaan lainsäädäntö takaisi sen, että kotihoidon pysäköinti tapahtuisi samojen peruseriaatteiden mukaan kaikissa Manner-Suomen kunnissa. Kuntaliitto painottaa, että lainsäädännön tulisi pikemminkin tunnistaa pääministeri Rinteen hallitusohjelman hengen mukaisesti erilaisten kuntien olosuhteet ja tarpeet ja niihin sopivat ratkaisut. Parhaat ratkaisut eivät ole kaikkialla samanlaisia.

Jos kotihoidon pysäköintiin halutaan valtakunnallisesti yhtenäinen ratkaisu ilman joustoja koko Manner-Suomeen, lupajärjestelmän hoitaminen tulee osoittaa Traficomille, eikä lisätä kuntien tehtäviä ja hallinnollista taakkaa. Valtakunnallisten lupien myöntäminen tulee olla Traficomien tehtävä myös jatkossa.

Keille kotihoidon pysäköintitunnus on tarkoitettu?

Kuntaliitto toteaa, että kotihoidon voi järjestää joko kunta tai yhteistoiminta-alue, joka voi olla kuntayhtymä tai vastuukuntamalli. Kuntayhtymä on kuntien muodostama yhteenliittymä, jolle kunnat ovat luovuttaneet kunnallisia tehtäviä. Vastuukuntamallissa yksi kunta hoitaa tehtäviä sopimuksen nojalla myös muiden kuntien puolesta. Väestöstä 52 prosenttia asuu yhteistoiminta-alueilla. 74 kuntaa järjestää perusterveydenhuollon ja sosiaalipalvelut itse.

Lakiluonnoksessa on epä johdonmukaisuutta siinä, ketkä kotihoidon pysäköintiedun voivat saada. Esityksessä edunsaajina mainitaan kotisairaanhoidon ja kotipalvelujen työntekijät, mutta toisaalla myös kotihoidon työtehtäviä suorittavat. Kohdassa 5.1 Keskeiset ehdotukset todetaan: *Tunnuksella saisi pysäköidä vain kotihoidon työntehtävän suorittamista varten. Kunta myöntäisi tunnuksen kotihoidon työntekijälle tai kotihoidon palveluja tuottavalla yritykselle työtehtävien suorittamista varten.*

Sosiaalihuoltolain 19 §:n mukaan kotipalveluun sisältyvinä tukipalveluina voidaan antaa ateriat-, vaatehuolto- ja siivouspalveluja sekä sosiaalista kanssakäymistä edistäviä palveluja. Näitä voivat toteuttaa muutkin kuin kotisairaanhoidon ja kotipalvelun työntekijät.

Esityksessä onkin erittäin tärkeää määritellä, koskeeko kotihoidon pysäköintietu vain kotihoidon ja kotisairaanhoidon henkilöstöä vai myös esimerkiksi tukipalveluja tuottavaa henkilöstöä tai yrityksiä, jotka toimivat julkisesti järjestetyn kotihoidon tuottajina.

Tärkeää onkin kirkastaa, minkä kohdejoukon pysäköintiongelmia ollaan ratkaisemassa. Laaja tulkinta kotihoidon työtehtävistä lisää edunsaajien joukkoa helposti kotipalvelun ja kotisairaanhoidon työntekijöistä selkeästi laajemmaksi. Tämä lisäisi lupajärjestelmän ja sen vaikutusten hallinnan haasteita.

Kotihoidon henkilöstön vaihtuvuus on suurta ja alalla käytetään paljon sijaisia ja keikkatyöntekijöitä. Kotihoidon pysäköintitunnusten myöntäminen ja perusteettomiksi tulleiden lupien pois-taminen lisää hallinnollista työtä.

Kunnalla harkintavalta lupajärjestelmän käyttöönotossa

Kunnalla tulee olla laaja harkintavalta kotihoidon pysäköintiluvan käyttöönottamisessa. Tämä on tärkeää todeta lakiesityksessä nyt tehtyä selkeämmin. Kyse on paitsi kunnallisesta itsehallinnosta myös siitä, että kotihoidon pysäköintitunnuksen käyttöönoton tarve vaihtelee. Kuntaliitto esittää seuraavia täydennyksiä ja muutoksia (**lihavoitettu**) 190 a §:n perusteluihin:

*Pysäköintitunnuksen myöntäminen vain **kunnan tai yhteistoiminta-alueen järjestämiä kotihoidon kunnallisia** palveluita varten on tarkoituksenmukaista. Kunta hallinnoi katutilansa käyttöä ja se käyttäisi tunnusten myöntämisessä sille kuuluvaa harkintavaltaa. ~~Kunta on myös merkittävin kotihoidon palvelujen tuottaja.~~ Pykälään sisältyvä harkintavalta olisi perusteltua myös kunnallisen itsehallinnon kannalta. **Siten kunta harkitsee ja päättää, onko lupajärjestelmälle sen alueella tarvetta ja ottaako kunta sen käyttöön. Myös yhteistoiminta-alue voi hoitaa lupahallintoa sopimusperusteisesti.***

Pysäköintitunnus ja sen valvonta ja maksullisuus

Kotihoidonpysäköinnin lupajärjestelmän tulee istua kuntien pysäköinninvalvonnan nykyisiin ja kehittyviin lupa- ja valvontajärjestelmiin. Kaupunkien suuntauksena on siirtyminen digitaaliseen pysäköinninvalvontaan ja luopuminen fyysisistä luvista.

Kotihoidon pysäköintitunnuksen käytöstä tulee vaikeasti valvottava kohde kuten lakiesityksessä todetaan. Näin on tällä hetkellä liikuntaesteisten pysäköintitunnuksen kohdalla. Pysäköinninvalvonnan on hyvin vaikea osoittaa, käytetäänkö kotihoidon pysäköintitunnusta myös muihin tarkoitukseen.

Kuntaliitto esittää, että lakiluonnokseen lisätään maininta, että kotihoidon pysäköintitunnus voi olla fyysinen ja/tai digitaalinen. Digitaalinen lupa parantaa jonkin verran luvankäytön valvonnan mahdollisuuksia.

Kotihoidon pysäköintiluvan maksullisuus on tärkeää kunnille sekä lupajärjestelmän aiheuttamien kulujen kattamiseksi että sen varmistamiseksi, että lupaa ei haeta liian löyhin perustein.

Pykälään 190 a tulee lisätä: Kunta saa periä lupamaksun pysäköintitunnuksen käsittelystä aiheutuneista kustannuksista.

Lupamaksun sijaan tulee olla myös mahdollista periä käyttömaksu.

Osa kunnista myy tällä hetkellä pysäköintilupia kunnan eri hallintokunnille ja yrityksille. Tämä järjestelmä on kustannustehokas, eikä sen romuttaminen ei ole tarkoituksenmukaista siellä, missä se täyttää tarpeet. Käytännön etuna on myös tällöin kaikkien julkisten ja yksityisten toimijoiden tasapuolinen kohtelu. Satunnaisiin kuten kotihoidon keikkatyöntekijöiden tarpeisiin taas pysäköinnin maksaminen sovelluksella hallintokunnan tai yrityksen laskuun voi olla toimivampi ratkaisu kuin lupien jatkuva myöntäminen ja poisottaminen kunnallisen toimijan toimesta.

Pysäköinnin aikarajoitus

Lakimuutoksessa ei ole esitetty kotihoidon pysäköintitunnuksella pysäköintiin lainkaan aikarajoitusta tilanteissa, joissa liikennemerkeillä sellainen osoitetaan. Kotihoidon pysäköinnin helpottaminen ongelmallisilla alueilla on perusteltua, mutta aikarajoittamaton pysäköintioikeus ei tue pysäköintipaikkojen saatavuutta ja hyvää pysäköintipolitiikkaa. Aikarajoituksilla on tärkeä merkitys erityisesti tiiviissä yhdyskuntarakenteessa, missä pysäköintipaikkoja on saatavilla rajoitetusti. Aikarajoitukset parantavat myös muiden palvelutarjoajien pysäköintimahdollisuuksia.

Lakiesityksessä on tarkasteltu kysymystä pysäköintitunnuksen aikarajoituksesta ohuesti. Asiaa tulisi vielä pohtia. Käytännössä yli tunnin pituiset asiakaskäyntiajat eivät ole yleisiä.

Kuntaliitto ehdottaa, että kotihoidon pysäköintitunnuksella pysäköinnille asetetaan esimerkiksi 2 tunnin aikarajoitus. Aikarajoitus myös auttaa estämään pysäköintitunnuksen väärinkäyttöä. Tämä edellyttää pysäköintikielikon käyttöä ajoneuvoissa tai mobiilia pysäköintilupa/-tunnus/-kiekkosovellusta.

Päätös oikeudesta pysäköidä pysäköintikieltoalueelle kunnalle

Lakiluonnos avaa pysäköintikieltoalueet kotihoidon pysäköinnin käyttöön. Tämä voi olla perusteltu keino osassa kaupungeja, mutta kaikissa kaupungeissa ja kunnissa tähän ei ole tarvetta. Pysäköintikiellolle on aina perusteltu syy. Pysäköintioikeus pysäköintikieltoalueella aiheuttaa ongelmia kuten jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden turvallisuuteen, liikenteen sujuvuuteen, jakelupysäköinnin ja -pysäyttämisen mahdollisuuksiin ja katujen kunnossapitoon. Jos kotihoidon pysäköintioikeus säilyy aikarajoittamattomana, mahdolliset haitat korostuvat. On myös huomattava, että liikuntaesteisten oikeudella pysäköidä pysäköintikiellon rajoittamatta on perusteena pysäköintiluvan haltijoiden rajoitukset fyysisessä liikuntakyvyssä.

Kuntaliitto korostaa, että kunnan tulee voida päättää, oikeuttaako kotihoidon pysäköintitunnus pysäköintiin liikennemerkkein osoitetun pysäköintikiellon rajoittamatta.

Pelastuslaki huomioitava säännösten valmistelussa

Pelastuslain 11 § mukaan hälytysajoneuvoille tarkoitetut ajotiet ja muut kulkuyhteydet (pelastustiet) tulee pitää ajokelpoisina ja esteettöminä ja merkitä asianmukaisesti. Pelastustielle ei saa pysäköidä ajoneuvoja eikä asettaa muutaakaan estettä.

Kuntaliitto toteaa, että kotihoidon pysäköinnistä säädettäessä tulee huomioida, että pelastusteille ei pysäköidä kotihoidon ajoneuvoja.

Asuinrakennusten paloturvallisuuden ja poistumisturvallisuuden mitoitus perustuu lähtöoletukseen, jonka mukaan pelastusajoneuvot voivat esteettä käyttää pelastustietä. Pelastustien käytön estävä pysäköinti vaarantaisi tehokkaan pelastustoiminnan aloittamisen ja muodostaisi näin vakavan henkilöturvallisuus- sekä omaisuusvahinkoriskin.

Kunnalle harkintavaltaa lupajärjestelmän soveltamisessa

Kotihoidon pysäköintisäännöksiä vielä kehittämällä niiden soveltamismahdollisuudet erilaisiin tilanteisiin paranisivat. Lupajärjestelmän toteutukseen on tärkeää lisätä joustoa.

Kuntaliitto esittää seuraavia muutoksia 39 a §:ään sekä 190 a §:ään.

39 a
Kotihoidon pysäköintitunnus

Uusi 2 momentti

Kunta voi 190 a §:n mukaisesti rajoittaa 1 momentissa tarkoitettua pysäköintiä siltä osin kuin se koskee 39 §:n mukaista pysäköinnin maksullisuutta, aikarajoitusta ja pysäköintiä pysäköintikieltoalueella (liikennemerkit C38 ja C39).

190 a §
Kotihoidon pysäköintitunnuksen myöntäminen

Kunta tai yhteistoiminta-alue voi myöntää kunnan suostumuksella kotihoidon pysäköintitunnuksen enintään viideksi vuodeksi - - -

Uusi 2 momentti

Kunta voi 1 momentin mukaisen päätöksen yhteydessä rajoittaa pysäköintitunnuksen käyttämistä siltä osin kuin kyse on kotihoidon pysäköintitunnuksella varustetun ajoneuvon pysäköinnistä kadulla tai muulla kunnan hallinnoimalla tiellä liikennemerkillä osoitetusta kiellostä tai rajoituksesta huolimatta siten kuin tämän lain 39 a §:n 2 momentissa säädetään.

Kuntaliitto edellyttää, että lakimuutos käsitellään Kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunta KUTHANEK:ssa ennen hallituksen esityksen antamista.

SUOMEN KUNTALIITTO

Johanna Viikuna
Liikenneasiantuntija
Alueet ja yhdyskunnat

Anna Haverinen
Erityisasiantuntija
Sosiaali ja terveys

Jakelu Pasi Kallio, Juha Myllymäki, Tarja Myllärinen, Sami Uotinen, Jarkko Huovinen, Anne Jarva.